

Η Αντζελα Γκερέκου για την ταινία «Καποδίστριας»

Τις τελευταίες ημέρες διαβάζω ορισμένες κριτικές που μου έδωσαν την αφορμή να τοποθετηθώ δεδομένου ότι από πολλά χρόνια μελετώ το έργο και την προσωπικότητα του Ιωάννη Καποδίστρια.

Η προσέγγιση που αντιμετωπίζει την ταινία «Καποδίστριας», εκτός των άλλων, ως «εμμονική αγιογραφία» φαίνεται να παραβλέπει κάτι ουσιώδες: ότι ο κινηματογράφος δεν είναι ιστορικό σχολικό εγχειρίδιο, αλλά ερμηνευτική τέχνη.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ταινία αποτελεί μια κινηματογραφική αφήγηση που φωτίζει όπως οφείλει τον άνθρωπο πίσω από την Ιστορία.

Ο Γιάννης Σμαραγδής δεν επιχείρησε να κατασκευάσει έναν «ουδέτερο» Καποδίστρια. Κάτι τέτοιο, άλλωστε, δεν υπάρχει. Κάθε ιστορική αφήγηση είναι επιλογή οπτικής. Επέλεξε συνειδητά να αναδείξει τον Καποδίστρια ως ένα ηθικό και πολιτικό πρόσωπο υψηλής ευθύνης, σε μια χώρα που διαχρονικά δυσκολεύεται να συμφιλιωθεί με την έννοια της συλλογικής πειθαρχίας, της θεσμικής συγκρότησης και της υπέρβασης των ιδιωτικών συμφερόντων.

Αν αυτό εκλαμβάνεται ως «αγιογραφία», τότε ίσως το ζήτημα δεν αφορά την ταινία, αλλά τη δική μας αμηχανία απέναντι σε υψηλά πρότυπα.

Σε μια εποχή κυνισμού, σχετικισμού και εύκολης αποδόμησης, η ανάδειξη ενός ακέραιου και ευφυούς πολιτικού με όραμα, αδιαπραγμάτευτα αξιακά όρια, ήθος, αίσθημα δικαίου, πίστη και μέγιστο προσωπικό κόστος ενοχλεί.

Το να εντοπίσει κανείς ατέλειες σε μια ταινία είναι απολύτως θεμιτό και αναμενόμενο υποκειμενικό. Ορισμένες δραματουργικές επιλογές μπορεί να είναι πιο σχηματικές, κάποιοι χαρακτήρες να λειτουργούν περισσότερο συμβολικά παρά πολυεπίπεδα και ο τόνος να είναι σαφώς αξιακός.

Όμως αυτό δεν ακυρώνει το εγχείρημα. Αντιθέτως, το καθιστά απολύτως σαφές: πρόκειται για μια ταινία θέσης. Και αυτή η θέση έχει σημασία.

Η ταινία υπενθυμίζει ότι το ελληνικό κράτος γεννήθηκε μέσα από συγκρούσεις όχι μόνο με ξένες δυνάμεις, αλλά και με εσωτερικές αντιστάσεις που έφτασαν στα ντροπιαστικά και ακραία όρια της δολοφονίας του Καποδίστρια, απέναντι στην προσπάθεια συγκρότησης ενός κοινού μέλλοντος για μια αυτόνομη, δυνατή και ελεύθερη χώρα.

Θέτει, έστω και έμμεσα, ένα διαχρονικό ερώτημα: πώς αντιμετωπίζουμε όσους επιχειρούν να αλλάξουν τις παθογένειές μας;

Το να απαιτούμε από μια τέτοια ταινία να είναι «ισορροπημένη» με όρους τεχνοκρατικής ιστοριογραφίας είναι άτοπο. Η τέχνη δεν οφείλει να είναι άχρωμη. Οφείλει να είναι ειλικρινής στο βλέμμα της και ικανή να προκαλεί διάλογο. Και αυτό η ταινία το καταφέρνει.

Ίσως τελικά ο Καποδίστριας να λειτουργεί πράγματι ως καθρέφτης. Όχι επειδή η ταινία τον «αγιοποιεί», αλλά επειδή μας φέρνει αντιμέτωπους με ένα ουσιαστικό ερώτημα: θέλουμε ηγέτες που μας κολακεύουν ή ακέραιους ανθρώπους που μας ζητούν να ωριμάσουμε;

Και κάτι ακόμη.

Χαίρομαι πραγματικά, γιατί ελπίζω και πιστεύω ότι αυτή η ταινία, που επαναφέρει στη μνήμη μας όσα ξεχάστηκαν και συστήνει στους νεότερους μια αλήθεια που συχνά φοβόμαστε να αντικρίσουμε, θα αποτελέσει αφορμή για έναν ευρύ και ουσιαστικό διάλογο. Έναν διάλογο που μας φέρνει αντιμέτωπους με τη δική μας ευθύνη αυτή που οφείλουμε να αναλάβουμε.

Γιατί τελικά, το ουσιαστικό ζητούμενο δεν είναι η αποτίμηση του παρελθόντος, αλλά τι μπορούμε να μάθουμε από αυτό το Τεράστιο ιστορικό <<λάθος >>.

Έχουμε συνειδητοποιήσει ότι οι Έλληνες τον δολοφόνησαν;

Βεβαίως με την προτροπή των ξένων <<φίλων>> μας.

Μπορεί να αφυπνιστεί το συλλογικό μας ασυνείδητο έστω και τώρα;

Φαίνεται πως ναι!

Και αυτό είναι το μεγαλύτερο κέρδος από την ταινία.

Είναι πολύ συγκινητικό ότι, παρά τις κακόβουλες ή επιφανειακές κριτικές, οι κινηματογραφικές αίθουσες γεμίζουν ασφυκτικά.

Οι Έλληνες καταλαβαίνουν, συγκινούνται και συνδέονται με πρόσωπα σύμβολα όπως ο Καποδίστριας πρόσωπα που τους κάνουν να νιώθουν περήφανοι.

Και, ίσως το σημαντικότερο, να ελπίζουν.